

Systemproblematiek

Signaleren

In de signaleringsfase worden de systemische factoren in kaart gebracht. In brede zin gaat het om met name om gezinsinteractieproblemen, echtscheidingsproblematiek en kinderen van ouder(s) met psychische problemen (KOPP).

DSM-classificaties op dit gebied:

V61.03 Uiteenvallen van gezin door scheiding of echtscheiding

V61.8 Hoog niveau van gevoelsuitingen binnen een gezin

V61.20 Ouder-kindrelatieprobleem

V61.8 Relatieproblemen tussen brussen (siblings)

(Hechtingsproblematiek heeft een eigen zorgpad)

Signalering: Sommige signalen zijn concreet, bijv. indien sprake is van een echtscheiding. In andere gevallen start het vaak met een vermoeden, een 'niet-pluisgevoel'. Begin met een verkennend gesprek als gezinsinteractieproblemen in eerste instantie niet benoemd worden, of niet bekend is of de ouder(s) psychische en/of verslavingsproblemen heeft/hebben, maar er wel een vermoeden van is.

Bij het signaleren van systeemproblematiek kan er gekeken worden naar thema's van: betrekking, mentaliseren, erkenning en levensfase betrokkenheid.

- Wordt het kind gezien en erkend? Kan hij/zij zijn wie hij/zij wil zijn? Worden behoeften (emotioneel) gezien? Worden mogelijkheden en beperkingen gezien?
- Zijn ouders in staat om te mentaliseren (kijken naar reden achter gedrag). Kunnen zij zich inleven in hoe kind zich voelt, naar eigen aandeel kijken en reflecteren naar eigen handelen?
- Pakken ouders voldoende regie in de opvoeding? Zijn ze voldoende sturend op een passend niveau en is het betrekkingniveau onderling daarbij akkoord?
- Merk je daarbij dat vanuit ouders de hulp veelal bij je neer wordt gelegd 'los het op'?
- Lukt het ouders hun rol als ouders voldoende af te stemmen op de levensfase waar hen kind in zit? Onder de 12 jaar: intimiteit, steun en opvoedende thema's. Boven de 12: intimiteit, steun en steunen naar volwassenheid. Dit laatste vraagt om betrekking. Je gaat van regelmodus naar betrekkingmodus. Interactiepatronen die voorheen werkten moeten aangepast worden naar de nieuwe levensfase met daarin de nieuwe emotionele behoeften.
- Merk je aan jezelf dat je steeds meer probeert ouders uit te leggen waar het gedrag vandaan komt? Maak je het steeds meer beeldend middels voorbeelden? Waarbij ouders regelmatig noemen dat het kind moet veranderen, waar henzelf de eerste stap moeten zetten.
- Mogen gevoelens er zijn in een gezin, of propt het kind het op? Negatieve emoties kunnen spanningen oproepen en interacties op scherp zetten.
- Signalen van moeiten in de relatie of problemen/moeiten mogelijk voortkomend uit het gezin van herkomst.

Welke signalen laten kinderen zien:

- Beschermende rol naar ouders
- Gedragsproblemen
- Gemis van begrepen worden, niet gezien en niet erkent (m.n. pubers)
- Grenzeloos
- Controle zoeken; zelf regiepakken.

Signaleringslijsten DOPPA:

- Lijst voor Screening en Interventie Keuze (SIK-lijst)

Breng ook de risico- en beschermende factoren in kaart, gebruik hiervoor 'Beleid Risicotaxatie', evt. inzet van de LIRIK. NB; om een goede werkrelatie op te kunnen bouwen, is goed contact met zowel ouders als jeugdige van belang.

Diagnostiek

Diagnostiek materiaal DOPPA:

Vragenlijsten:

- OKIV-R (8-18 jaar) ouder kind interactie vragenlijsten
- FRT - Familie Relatie Test (4 tot 12 jaar)
- LSVG Lijst Signalen van Verstoorde Gehechtheidsgedrag
- OBVL (0 tot 18 jaar) - opvoedingsbelasting vragenlijst (ouders)
- FID - Familie in Dieren (in consult met kind)

Evt. aanvullend bij dieperliggende hechtingspatronen:

- VFO (4 tot 18 jaar)
- AISI 2-5/AISI 6-12/GIH 13-18 - Basic Trust - Attachment Insecurity Screening Inventory/ Globale Indicatielijst Hechting;

Observaties:

Algemeen: van onderlinge interactie in intake, BHP bespreken, breng en haal momenten.

Thuisobservatie: indien gewenst/geïndiceerd; door (gezins)behandelaren of systeemtherapeut.

Spelobservatie(s) (jonger kind): om eventuele thema's te ontdekken.

Observatiegesprekken systeemtherapeut: De observaties kunnen in verschillende samenstelling worden ingepland. De betrokken behandelaren en systeemtherapeut stemmen hier samen over af. Vooraf stellen betrokken behandelaren vragen op, die ze beantwoord willen zien in de systeemobservatie. In de observatie wordt gebruik gemaakt van verschillende werkvormen en gesprekstechnieken gericht op het in kaart brengen van de posities, patronen, dominante opvattingen en regels binnen het gezin of de partnerrelatie van ouders.

Er wordt door de systeemtherapeut een observatieverslag geschreven die met het betrokken gezin wordt besproken. Dit verslag geeft handvatten en adviezen voor verdere behandeling.

Systeemproblematiek

Behandelinterventies

De behandelinterventies die worden toegepast zijn gericht op het herkennen, inzicht geven en het bieden van verandermogelijkheden in patronen, posities, dominante opvattingen, regels en verhoudingen binnen de partnerrelaties en/of gezinsrelaties.

Oudergesprekken systeemspecialist: In deze gesprekken ligt de nadruk op de relatie van ouders en de rol van het ouders zijn, in relatie met betrokken kinderen. Er wordt stil gestaan bij de eigen vorming vanuit het gezin van herkomst, de partnerrelatie en de invloed van dit alles op de relaties binnen het gezinssysteem. Er wordt in deze gesprekken gebruik gemaakt van werkvormen, verschillende gesprekstechnieken en het zichtbaar maken van posities, patronen en interacties doormiddel van tekeningen.

Gezinsgesprekken systeemspecialist: In deze gesprekken ligt de nadruk op het samen met elkaar als gezin stil staan bij de gezinsdynamiek en de wensen en mogelijkheden tot verandering in de gezinsdynamiek en onderlinge relaties. Het verkrijgen van inzicht en begrip van ieders intenties staat in dit proces centraal. Doormiddel van werkvormen, tekenen en verschillende gesprekstechnieken wordt er inzicht en mogelijkheden tot veranderingen gegeven.

Systemische PMT: Tijdens deze behandelinterventies ligt de nadruk op ervaren en doen. Er wordt gebruik gemaakt van ervaringsgerichte en actieve werkvormen die gezinsleden de mogelijkheden geven inzicht te krijgen en nieuwe ervaringen op te doen rondom de vastgestelde behandeldoelen.

EFT (systeemspecialist): EFT is een model voor hechtingsgerichte relatietherapie waarbij gedrag, intern werkmodel, reactieve emoties, kernemoties, hechtingsbehoeften en hechtingsangsten in een cirkel van interactie worden geplaatst. Zo krijgen ouders/ partners zicht op hun eigen (hechtings)gedrag en de interactie met elkaar. Door deze patronen te doorbreken nemen psychische klachten en stressoren in de relatie af en nemen veilige hechting en verbinding met elkaar toe.

Ambulante gezinsondersteuning/ behandeling: Het gezin ondersteunen in de thuissituatie bij het verbeteren van de interacties onderling.

Psychologische kind (- en of ouder) gesprekken: Steunende, structurerende en inzicht gevende gesprekken. Bij KOPP -> Werkboeken kind/ ouders Integrale hulpverlening bij (K)OPP.

Indien problematiek te complex, te hardnekkig kan ook een doorverwijzing worden overwogen – Jarabee (bijvoorbeeld in geval van vechtscheiding – Ouderschap Blijft), Curess (intensieve ambulante gezinsondersteuning). Een samenwerking met een externe organisatie behoort ook tot de mogelijkheden, indien dit in belang van de jeugdige is. Afbakenen van taken is dan van belang.

Nazorg/ Terugvalpreventie

Nazorg kan geboden worden door in de nazorg periode nog een aantal gezins- of ouder gesprekken te plannen, waarin herhalen en terugkijken centraal zal staan.

In de terugvalpreventie is het helpend om met het gezin en/of ouders stil te staan op welke momenten en op welke wijze ze zelfstandig in gesprek kunnen gaan met elkaar. Voor veel gezinnen en ouders, is de systeemtherapie een helpend moment om in gesprek met elkaar te komen, te reflecteren en gevoelens te delen. Dit zelfstandig vorm geven in de dagelijkse gang van zaken is vaak een uitdaging maar wel noodzakelijk om de terugval in oude patronen te voorkomen.

De frequentie van de gesprekken kan worden afgebouwd om zo de zelfstandigheid te oefenen onder begeleiding.